

Underbara människor

Underbara människor är en tragikomisk skildring av hur kriget i forna Jugoslavien träder in i några människors vardag i dagens London. Filmen ger en bild av hur konsekvenserna av ett krig konkret kan påverka även oss som befinner sig på "tryggt" avstånd från krigshärden.

Åldersrekommendation åk 9 och gymnasiet

En filmhandledning av
Susanne Kocsis

Filmens handling

Två män, den ene serb den andre kroat, möts på en buss i London. De känner igen varandra från hembyn. De börjar slåss och slängs därpå av bussen men fortsätter slagsmålet och jakten längs Londons gator. Till slut hamnar de, skadade och utmattade, på ett sjukhus där den unga kvinnan Portia är AT-läkare. I nästa scen befinner vi oss i den mest konservativa av världar vid frukostbordet i en engelsk överklassfamilj där behärskning och känslodistansering råder. Runt bordet sitter mamma, pappa och bror till den radikala läkar-kvinnan Portia.

Pero, en bosnisk flykting, hamnar på sjukhuset där Portia arbetar efter att ha blivit påkörd, och de blir genast förälskade. Samtidigt introduceras vi inför doktor Mouldy som arbetar på en förlossningsklinik. Han befinner sig mitt i en livskris då hans fru har lämnat honom och deras två buspojkar till söner. På förlossningskliniken finns den höggravida bosniska flickan Dzemila och hennes man Ismet. Dzemila blev våldtagen av fiendesoldater och de vill att läkaren skall ta död på barnet hon bär på. Doktor Mouldy lyckas övertala de ångestfyllda föräldrarna att behålla barnet och öppnar sitt hem för dem. Barnet döper de till Chaos, och Mouldys liv har tagit en drastisk vändning, från kärnfamiljens stressade vardagsliv till en betydligt mer omvälvande tillvaro tillsammans med den bosniska familjen. Doktor Mouldy kommenterar situationen med orden; livet kan var underbart tack vare små underbara ögonblick i livet.

Parallellt med dessa historier följer vi ytterligare två personer; fotbollshuliga-

nen Griffin och BBC korrespondenten Jerry. Griffin alternerar mellan att skjuta i sig heroin, lyssna på death-metal och följa det engelska fotbollslandslagens insatser i VM-kvalet. Tillsammans med sina främlingsfientliga knarkkompisar åker de till matchen mellan England och Holland i Rotterdam. Efter ett bråk på en pub tar de sig till flygplatsen. Heroinberusad somnar Griffin av misstag på en pall med förnödenheter. Lastpallen med den sovande Griffin flygs iväg och släpps med fallskärm över ett krigshärjat område i Bosnien. Han hamnar mitt i brinnande krig och lyckas bli upplöskad av en FN-konvoj där han träffar Jerry, journalist på BBC. På ett FN-fältsjukhus bevitnar de en amputering som skall verkställas utan bedövning. Griffin plockar fram sitt heroin som injiceras i den skadade och Griffin blir en hjälte. Allt filmas av Jerrys team. Griffin återvänder till Storbritannien och promenerar helt lugnt in i sitt föräldrahem efter flera dagars bortavaro. Under tiden han varit borta har mamman hittat heroin på hans rum. Den ickeförlåtande auktoritära fadern och den svaga lättledna modern blir mällösa när de får se sonens insats på fältsjukhuset i TV-nyheterna där han utmålats som hjälte.

Jerry är en framgångsrik krigskorrespondent som på senare år arbetat i flera krigshärjade områden, för att som han säger, visa vad som händer för folket där hemma. Hans fru fördriver sin tid med att skulptera och måla i ångestväntan på sin man. Dottern Cleo går i samma klass som doktor Mouldys barn och verkar mest spendera sin fritid framför TVn. Jerry blir skjuten i benet under uppdraget i Bosnien och blir traumatiserad av upplevelsorna med amputeringen på fältsjukhuset. Han kommer hem och är som en helt annan person, aggressiv och förvirrad. Han betar sig som en galning och försöker t ex tvinga personal på ett sjukhus att amputera hans ben utan bedövning. Han räddas genom hypnosbehandling. Jerry tar avsked från BBC vilket glädjer fru och barn.

Den känslolokalla Griffin har blivit omvänd, varm och empatisk. En liten föräldralös pojke som ögonskadades i Bosnien när Griffin var där, har fått komma till England. Griffin tar hand om pojken och blir som en bror, far

Griffin hamnar mitt i kriget och livet förändras.

och mor för honom. Han vill lära honom allt om fotboll och tar med pojken till den lokala puben för att se en match på TV. Griffin hamnar i bråk med sina forna vänner och pojken hamnar livlös på pubgolvet. Tillsammans bär de hem pojken till Griffin och lägger honom på soffan. En av huliganerna läser en saga med mjuk och dämpad röst. Griffin, hans mor och far samt huliganerna, sitter samlade i gemensam kärlek och omtanke runt det lilla barnet.

Portia gifter sig med Pero utav kärlek men också för att han skall få permanent uppehållstillstånd. På deras bröllop tar Pero vid som talare efter Portias far och avslöjar att han har haft ihjäl både kvinnor och barn i kriget. Efter sitt anförande trevar han i sin innerficka för att ta fram sin socialbidragsscheck – som mannen på socialbyrån skrev "LIFE" på för att förtydliga dess betydelse. Portias bror skriker skräckfyllt: "Han har en pistol!", varpå alla hukar sig. Med checken i sin hand förklarar Pero att han nu är som dem – men Portias släktingar ser mistrogrna ut.

De forna grannarna, serben och kroat, som slåss i filmens inledning när så sakteliga varandra tack vare en revolutionär Walesare och en sjuksköterska som behandlar dem som gnabbande småkillar. Över ett parti kort kommer det förlösande skrattet som kanske kan besegra hatet. Filmen slutar med att man fryser bilden med en av männens

knutna nävar innan eftertexterna och en super-8 film med en leende Dzemila på bröllopsdagen spelas upp.

De underbara människorna

Filmen är en hyllning till den enskilda individen som tar ställning och känner solidaritet med andra människor. Det finns fyra karaktärer som är filmens nav och det är deras skiftande historier som väver filmens grundstory; Portia, Griffin, doktor Mouldy och Jerry. De är de underbara människor som den smält ironiska titeln anspelar på, och som samtliga under filmens gång genomgår en förvandling.

Portia är en radikal vegetarian som har allt man behöver i livet, en yrkeskarriär som läkare, ett välbärgat hem och förmögna, om än konservativa, föräldrar. Men kärleken saknas. Pero från det forna Jugoslavien kliver in i hennes liv och hon blir förälskad. Han är spännande, exotisk men har fruktansvärda upplevelser i bagaget. Han behöver henne men hon kanske behöver honom mer, med honom kan hon utvecklas och slå sig fri från familjens bojor.

Doktor Mouldy är sinnebilden av en intellektuell humanist, vimsig men empatisk. Han är duktig i sitt yrke men verkar överarbetad och har stora problem med sin relation till sina barn och sin fru. I sitt yrke kan hans karaktär som god omtänksam lyssnare blomma ut – det som är en brist i relation till familjen blir hans styrka som medmänniska. Hans sociala patos utvecklas och han öppnar sitt hem för Dzemila, Ismet och Chaos.

Griffin är egoistisk, rasistisk, lat och lever dessutom ett destruktivt liv med hjälp av droger. Han har aldrig gjort någonting för mänskligheten. Hans mor behandlar honom fortfarande som en liten pojke trots att han är 17 år. Fadern anser att sonen borde ut och söka jobb istället för att dra benen efter sig. När mamman upptäcker narkotikan i Griffins rum vill hon fortsätta att leva ett låtsasliv och inte förstå att hennes lille pojke är knarkare. Griffin hittar en mening i livet då han drogberusad av misstag hamnar i ett krig som han inte ens visste existerade. Genom sina upplevelser på Balkan blir han förändrad och tar hand om en liten bosnisk pojke och förvandlas till en varm, vänlig och empatisk människa.

Jerry är en framgångsrik krigskorrespondent som i några år varit i flera krigshärjade områden. Från att ha varit en stressad man i karriären i en cynisk mediavärld förvandlas han efter en skottskada till ett nervöst vrak. Han botas och omvärderar sitt liv vilket leder till att han tar avsked från BBC för att

få mer tid med fru och barn.

★ Vad lägger vi i begreppet "att utvecklas som människa"? Hur ser vi på det ansvar vi har visavi våra medmänniskor och oss själva under vår stund på jorden? Vad är det att vara människa?

Vi och dom

Filmens inledning med de två forna grannarna, den ene serb och den andra kroat, som börjar slåss på en buss i London, blir en tydlig bild av hur en konflikt någonstans i världen plötsligt befinner sig mitt i vår morgontrötta vardag. Likaså ställs på olika sätt Portia, doktor Mouldy och Griffin på ett personligt plan inför konsekvenserna av ett krig genom mötet med dess enskilda offer. Filmen *Underbara människor* göra oss medvetna om att vi i det "trygga väst" inte kan bortse från vad som händer i omvärlden och tro att konflikterna inte berör oss, och att det bakom abstrakta begrepp som flykting och invandrare alltid finns individuella människöden.

I en av de första scenerna i filmen letar det brittiska Invandrarverket efter en afrikansk kvinna som lever illegalt i landet. Hon bor i ett huskomplex sida vid sida med Pero och andra flyktingar och invandrare. Kvinnan vet att hon när som helst kan bli utvisad. Till slut får polisen fatt i henne och utvisar henne med omedelbar verkan.

★ Vilket ansvar har vi som medmänniskor och som nation gentemot människor som invandrar eller flyr hit? Känner eleverna någon som är flykting eller barn till någon som tvingats fly? Vet de varför de kom hit och hur de togs emot i Sverige?

★ Språket har en funktion att förstärka vår syn på dem som är annorlunda, en vi-dom mentalitet. Ett exempel på detta är begreppet invandare. Diskutera ordet invandrare med eleverna, vad betyder ordet för dem, vem är en invandrare, vem är det inte! Drottning Silvia eller en anonym person från Sudan på en flyktingföreläsning i Finspång?

Det finns en scen från Portias och Peros bröllop när en av Portias släktingar talar om kriget på Balkan med Pero. Här tydliggörs skillnaderna mellan de två. Mannen talar om ett Storbritannien utan inbördeskrig på 400 år. Han tror inte att etnisk rensning är lösningen på en krisituation och tillägger med kraft att i Storbritannien skulle det vara otänkbart. Denna äldre mans attityd vittnar om Storbritanniens århundraden av kolonialism. Med en självklar överlägsenhet gentemot Pero men också gentemot resten av världen skall vi för-

stå att det han representerar är det "rätta". Det är också detta etnocentrika perspektiv som styr mycket av vår uppfattning i västvärlden av vad som är främmande kulturer, religioner osv.

★ Gör en jämförelse mellan Portias och den äldre släktingens livsaskadning. Hur kommer det sig att Portia har ett annat förhållningssätt till flyktingar och ser dem som människor, individer? Varför öppnar doktor Mouldy sitt hem för flyktingfamiljen? Alla har fördomar, vilka är dina? Vad kan man göra för att försöka bli kvitt sina fördomar?

★ Efter denna diskussion låt dem i grupper välja ett land dit de helst skulle vilja fly och sedan göra en research på flyktingpolitiken i det landet. Gå gärna vidare och låt dem intervjua någon som är flykting här i Sverige. Låt dem sedan jämföra svensk flyktingpolitik med flyktingpolitiken i det land de valt. Var finns skillnaderna, likheterna?

Formspråket

Formspråket i *Underbara människor* påminner om Robert Altmans film *Short Cuts* genom att de skilda karaktärernas öden tangerar varandra. Scenerna arbetar också som motsatser för att på så sätt skapa en dynamik, d v s en dramatisk scen följs av en mer humoristisk.

Regissören använder sig av olika dramaturgiska grepp. Filmen drivs delvis linjärt mot samma mål, s k klassisk dramaturgi. Men därtill har berättelsen även en cirkulär form. I inledningen sker ett möte mellan de före detta grannarna som hamnar i bråk och i filmens slut återvänder berättelsen till dem och deras utveckling från fiender till vänner knyter ihop filmen.

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Storbritannien 1999

Originaltitel: Beautiful People

Manus & regi: Jasmin Dizdad

Foto: Barry Ackroyd

Klippning: Justin Krish

Musik: Gary Bell

I ROLLERNA

Griffin – Danny Nussbaum

Portia – Charlotte Coleman

Dr Mouldy – Nicholas Farrell

Jerry – Gilbert Marts

Dzemila – Valentine Giorgiewa

TEKNISKA UPPGIFTER

Speltid: 107 min

Format: Vidfilm

Ljudsystem: Dolby SRD

Censur: Från 15 år

Svensk premiär: 11.2.2000

DISTRIBUTION

Triangelfilm / Kedjan, Box 285, 201 22 Malmö, 040-17 65 50, fax 040-12 90 99

